

PHILOSOPHY OF RELIGION

Вячеслав Рубський, кандидат богословських наук
Одеський національний морський університет, Україна

КАТЕГОРИЗАЦІЯ І СЕМІОТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КАРТИНИ СВІТУ

Viacheslav Rubskiy, PhD in Theology
Odesa National Maritime University, Ukraine

CATEGORIZATION AND SEMIOTIC MODELING OF THE WORLDVIEW

The article considers the aspect of categorization as part of the semiotic modeling of the parameters of a person's worldview. The author draws attention to the ambivalent role of categorization, its adaptive utility and at the same time the fundamental inability to give a satisfactory reflection on the mental space of consciousness. The paper reflects the social multiplicity of semiotic models, in which the correlation of ideological positions with each other loses its classical opposition. The study reflects the new outlook on the worldview as an actual model of reality, in which each worldview within its semantic continuum is quite satisfactory. Comparison of such models gives us a general idea of semiotic space as the possibility of coexistence of many models of a worldview equally rooted in being.

Keywords: worldview, category, semiotic modeling, discussion, psychology, worldview, epistemology.

Становлення фундаментальних положень будь-якого світогляду не має точних детермінант. Було б неприпустимим узагальненням звести його до соціальних, природних або культурних факторів. Область світогляду багато в чому пов'язана з суб'єктивністю особистості, її внутрішнім формуванням і змістом. Проте, до деякої міри може світогляд бути досліджено в термінах семіотики і категоризації.

Представники різних наук трактують поняття «знак» по-різному і використовують різні терміни для позначення типів знаків. Ми можемо систематизувати основні параметри семіотики, розділивши її на чотири складові знаки: 1) носій знаку, тобто щось функціонує як те, що означає, 2) десигнат, тобто те, на що він вказує, 3) інтерпретант семіозису, тобто параметр, що забезпечує реакцію людини на знак, що сприймається сприймається, 4) сам інтерпретатор, їм може виступати оповідач, вчений, філософ і т.п.

Для даного дослідження найбільш важливою частиною семіотики буде її прагматичний аспект. В ньому аналізується то якість використання знаку, яке передає інформацію не тільки про об'єкт знаку, а й про учасників спілкування.¹ Ми будемо користуватися тим розумінням семіотичного моделювання реальності, що має на увазі конструювання основних понять, що використовуються в процесі проектування світоглядної картини світу. У цьому сенсі найбільш прийнятною є така характеристика символу К.А. Свасьяна: «Символ ніколи не зводиться до своєї форми. Він крізь неї просвічує глибинами сенсу».² За великим рахунком, так як реальність не дана нам безпосередньо, то все сказане про неї є численні варіанти її символічного тлумачення. У цьому сенсі та чи інша світоглядна теза або аксіома є семіотична одиниця моделі світу.

¹ Моррис, Ч. (1983). Основания теории знаков. Семиотика. Москва: Радуга, 42.

² Свасьян, К.А. (2010). *Проблема символа в современной философии (Критика и анализ)*. Москва: Академ. Проект; Альма Матер, 221.

«З кожним актом мислення ми, безумовно, наближаємося до реальності. – Пише А. Тесліна, – Але лише до тієї реальності, яка "взята" нашим мисленням, стурбованим чимось ще, крім неї самої».¹ Мислення людини стереотипне, ми мислимо архетипами, поняттями, гештальтами, категоріями і т.п. Це – спосіб картографування світу і економії енергії розумових процесів. Навіть коли говорять: «в тій кімнаті буде невідоме!», то і воно передбачається у вигляді кількох можливих моделей майбутнього. Підійти до буття безпередумовно неможливо, тому ми неминуче виділяємо категорії з потоку буття, щоб форматувати його для власного сприйняття.

Філософські та мовні категорії є найпростішими елементами світогляду, які есплікуються. Якщо у нас є категорії, то нам легше запам'ятовувати ряд названих нами знаків: цифр, фігур і т.п. Наприклад, номер автомобіля, що складається з букв і цифр європейець запам'ятає краще арабської в'язі або написи на китайській. Це тому, що на певні знаки у нього є категорії, які допомагають запам'ятовувати, а на інші – ні.

Те, що ми запам'ятовуємо є те, чим ми розрізняємо. Наприклад, розрізнення в музичній композиції ходів, нашарувань, їх симфонічності і т.п. дозволяє зчитувати і цінувати цей вид вилучення звуків. Люди, що категоризували один стиль музикування часто нездатні оцінити привабливість інших стилів музики. Людина, що не володіє категоріями розрізнення музичних ходів та інновацій в репі або джазі, може володіти категоріями, які проводять тонку грань в відтінках інших музичних стилів або мистецтв.

Разом з тим, категоризація як необхідний елемент сприйняття світу має і проблематичні сторони. Когнітивний апарат людини реєструє тільки те, що категоризоване: кольори, об'єкти, стан. Решта випадає з сприйняття життя, тобто як би не існує для суб'єкта. Ф.В. Ніцше писав: «*гнів, ненависть, любов, співчуття, пристрасть, радість, горе, – все це імена для позначення крайніх станів: середня і низька ступінь їх вислизає від нас, а тим часом вони-то і тчуть тонку павутину, складову і наш характер, і нашу долю. Ті крайні вибухи дуже часто рвуть павутину і становлять виняток. А тим часом вони можуть ввести спостерігача в оману, і не тільки спостерігача, вони вводять в оману і саму діючу людину*».² Людина, щоб відчутти життя шукає ці стани, орієнтується на них, так як серединні стани не категоризуються. День здається порожнім, якщо в ньому «нічого не відбувається». Нічого – з того, що позначено в когнітивному апараті як випадок, подія.

В рамках однієї свідомості кордони категорій рухливі. «*Поняття – надзвичайно рухливі суті. Вони змінюються слідом за процесом пізнання, навіть тоді, коли пов'язані з ними слова ще зберігаються*».³ Це може проходити непомітно для суб'єкта. Наприклад, для студента з плином часу змінюється категорія «викладач», для неофіта – категорія «Церква» і т.д. Поняття «війна» для призовника і ветерана стають майже омонімами. Це може вводити в оману при зіставленні світоглядних позицій з приводу взаємної згоди або незгоди в будь-яких пунктах. «*Ця дивовижна здатність поняття змінюватися (можливо, немає нічого в світі настільки рухомого, як поняття), – пише Н. Гартман, – є не слабкістю його, а як раз його єдиною в своєму роді здатністю слідувати за процесом пізнання, що ніколи не зупиняється. Але вона в той же час є красномовним свідченням хиткості зв'язку між терміном і духовним змістом в понятті*».⁴ В.І. Карасик пише про це як про «*ввітрювання*» знаку, продиктованого його динамічною природою. З посиланням на С.І. Карцевський він описує це як «*як асиметричний дуалізм: що означає в знаку прагне до нових, що означаються (смілова варіативність), означається – до нових, що означають*».⁵

Світоглядні категорії і поняття амбівалентні в тому плані, що вони одночасно відкривають явища світу і обмежують їх. Ще Г. Шпет вважав, що «*проблема вираження інтуїції (сміслів) в поняттях – це стара тяжба номіналізму і реалізму*».⁶ Наприклад, категорія «Бог» для багатьох віруючих і невіруючих служить обмежувачем їх духовного розвитку або зовсім табується релігійний досвід. Створені одного разу певні поняття згодом можуть виступити обмежувачем його розкритті надалі. «*Поняття як засобу пізнання виступають певними, тобто, отже, обмеженими, – і це*

¹ Теслінов, А. (2009). *Концептуальное проектирование сложных решений*. СПб: Питер, 121.

² Ніцше, Ф. (2015). *Утренняя заря, или Мысли о моральных предрассудках*. Москва: Азбука, 98.

³ Теслінов, А. (2009). *Концептуальное проектирование сложных решений*. СПб: Питер, 119.

⁴ Гартман, Н. (2004). *Эстетика*. Киев: Ника-Центр, 120.

⁵ Карасик, В.И. (2012). Лингвосомиотическое моделирование ценностей. *Политическая лингвистика*, 1 (39), 46.

⁶ Шпет, Г. (2005). *Мысль и Слово. Избранные труды*. Москва: РОСПЭН, 117.

не випадковість, яка не тимчасовий недолік, а це є єдиний і необхідний спосіб зробити поняття" логічним «поняттям».¹

Те, що потрапляє в різні категорії, може не мати настільки ж великої різниці, яку вони мають в категоризувати вигляді. Наприклад, жорстке розділення в релігійному світі на православних і католиків майже як антиподів не витримує дослідного аналізу. Навпаки: розбіжності між цими групами можуть знаходитися в області, що не артикулюється. В протилежному випадку створюється можливість непорозуміння коли два об'єкти потрапляють в одну категорію, від суб'єкта мислення вислизає різниця, яка є відмінністю, яка з'являється при іншому критерії категоризації. Наприклад, євангельські християни баптисти (ЄХБ) проводять велику відмінність між західним баптизмом і вітчизняним, чого майже ніколи не роблять їх православні критики. Або, наприклад, в категоризації вимовлених звуків фіни не відрізняють «б» і «п» і однаково вимовляють англійські «beag» (ведмідь) і «reag» (груша) як [beə]. Цей афект спостерігається на кордоні багатьох мовних груп.

Нарешті, категоризація впливає на мову опису подій і феноменів світу. Наприклад, побутова категоризація події – ми спілкуємося біля вогнища; психологічна категоризація – ми самореалізуємося; біологічна категоризація – реалізується соціальний аспект процесу статевого відбору; релігійна категоризація – ми разом, ми – тіло Христове (1 Кор. 12,27).

Таким чином, в рамках свого дискурсу кожна мова цілком вмещає в себе все, що відбувається. В результаті, ми не бачимо всієї картини в цілому, а розглядаємо її в межах свого набору категорій.

У цій ситуації максимізується становище інтерпретатора. Наприклад, психолог має достатній арсенал категорій для того, щоб пояснити всяке поведіння людини дитячими травмами, оперантним навчанням, стимул-реакцією, рефлексологією, лібідозністю, гештальтами і т.д. в залежності від того, з якою школою психології він себе ідентифікує. Тобто інтерпретатор не просто коментує, а категоризує світ для слухача, і, таким чином, творить його. Те ж саме робить мудрець, філософ, релігійний проповідник або культурна традиція в цілому як сплав всіх цих джерел.

У цьому ключі найбільш толерантною є модель «множинної ідентичності»: наскільки складно індивід мислить про себе в цьому світі, наскільки з великою кількістю груп він себе ідентифікує, настільки більше він може бути лояльним до оточуючих.²

Паралельно з деталізацією окремих положень картини світу відбувається і індивідуальна самокатегоризація – людина позначає зміст своєї свідомості. В даному процесі більш явно, ніж в інших випадках виявляється мовна обмеженість нашої самосвідомості. Індивід в інтроспективному аналізі свого внутрішнього світу обмежується використанням загальних категорій. Методологічно неприпустимо запитувати у соціуму: який зміст моїх ментальних станів? Так як соціальна мовна конвенція про стани принципово грубіше особистого досвіду кожної людини.

Тепер від приватного моменту значення категорії як семіотичної одиниці звернемося до загальних принципів моделювання індивідуальної та соціальної картини світу.

Епістемологічна когнітивна карта античності, Середньовіччя і навіть Нового часу володіла такою характеристикою, якої вже майже немає в сучасному просторі мислення. Система мислення і визначеність категоріального апарату попередніх епох робила можливим виявлення конкурентних критеріїв істинності, святості, гріховності, краси і потворності всіх феноменів цього світу. Так, наприклад, в будь-якому селі і місті не представляло гносеологічних труднощів визначити першу красуню, еретика або переможця в публічному диспуті. Така ситуація можлива тільки в тій парадигмі, яка встановила відносну точність в термінах, категоріях і інших знаках когнітивної нормативності. Ми можемо охарактеризувати античність і середньовічну Європу як цілісні смислові континууми. Дані епохи при всій різниці теологічних, космологічних і філософських поглядів мали монохромну семіотичну систему, яка виключала протилежні або суперечливі судження про одне й те ж в рамках однієї культури. Формальні опоненти перебували в ситуації пошуку підстав своїх суджень, і кількість цих підстав було обчислюваним і обмеженим. Це і робило можливою перемогу в філософській або богословській суперечці.

¹ Там же.

² Краснопольская, А.П. (2015). Становление множественной идентичности и принципы коммуникативной рациональности. *Вестник Московского государственного университета культуры и искусств*, no. 5 (67), 109-116. DOI: <<https://cyberleninka.ru/article/n/stanovlenie-mnozhestvennoy-identichnosti-i-printsipy-kommunikativnoy-ratsionalnosti>>. (2018, Листопад, 29).

Однак починаючи з часу географічних відкриттів положення загальноновизнаних категорій стає все більш непевним. Якщо в попередні епохи правота переможця в суперечці була майже очевидним явищем, то століття освіти, а потім і XIX століття зробило можливою аргументаційну рівність декількох світоглядних тверджень. В одному семіотичному полі стали вмщатися кілька однаково обґрунтованих систем думки: теїзм, атеїзм, деїзм, позитивізм і т.д. Це стало можливим не тому, що ослабла церковно-державна репресивна система. Мисляча релігійна спільнота все з більшими труднощами знаходила єдине вірне судження з того чи іншого питання. Лібералізм Відродження багато в чому виходив з папського двору (наприклад, відомий меценат мистецтва папа Юлій II). Церковні спікери і теологи все рідше виносять остаточні судження про еретиків і ересіархів, дробляться богословські школи, чернечі ордени, з'являються нові напрямки та стилі богословствування. Останнє особливо проявилось в XX столітті, в якому останнім ідеологічним оплотом єдиної правильної точки зору залишалася наука. Але наукова епістемологія в особі Т. Куна відкрила парадигмальні світи, в особі К. Поппера та І. Лакатоса – конкуренцію і співіснування епістемологічних просторів логіки наукових досліджень. В особі С. Тулміна умовність універсальної теорії аргументації і доказовості, а в особі П. Фейєрабенда потрясла XX століття «епістемологічним анархізмом».¹ Розвиток практичних напрямків філософії, а особливо психології в XX столітті, розкрило цю гучну тезу П. Фейєрабенда якнайкраще. «Все працює» на практиці і все сходиться в теорії кожної з десятка шкіл психології. Біхейвіорізм, психоаналіз, логотерапія, гештальт-терапія, індивідуальна, аналітична, екзистенційна, гуманістична, системно-векторна психологія, і т.д. – усі вони реалізуються на практиці як когерентні, рятівні, корисні і затребувані для своєї цільової аудиторії. Те ж саме відноситься і до релігійних напрямків і практик. Кожна секта, традиційне і новий релігійний рух може представляти на соціальний ринок свій смисловий континуум, в якому всі докази валентні і респектабельні, всі практики «працюють». Якими б дикими і ненауковими не здавалися теорії і практики маргінальних і популярних рухів, це не применшує того факту, що в рамках їх семіотичного поля все постає задовільним. Тоді як поза цими рамками (тобто для аудиторії, що знаходиться в іншому семіотичному світі) все ті ж тез не здаються хоч скільки-небудь переконливими, а практичні рекомендації – ефективними. Наприклад, так звана «Церква Ісуса Христа святих останніх днів» (мормони) або іудео-християнська корпорація «Свідки Єгови» налічують мільйони прихильників. Величезна кількість ширих прихильників знімає аргумент «це працює!» як валентний і нівелює ситуацію до загальної рівності підстав свого світогляду. Послідовники гештальт-терапії, психоаналізу, астрології і релігії Вуду, що мають популярність у багатьох країнах, як і інші напрямки філософської думки і психотехнік також вмщуються в семіотичне поле сучасних категорій. У всіх все успішно «працює» і «обґрунтовується», але при спільному погляді на дане співвідношення картин світу, всі вони виявляються тільки модусами семіотичного моделювання реальності. Це подібно до того, як з деталей одного конструктора можна скласти безліч моделей так, що при розгляді кожної моделі окремо буде створюватися враження, що ці деталі належать саме цій конструкції, і використовувати її для інших цілей було б «неправильно».

Звичайно, різні картини світу ведуть конкурентну полеміку між собою і абсолютно успішно спростовують теоретичні та практичні положення своїх опонентів в континуумі своїх власних світоглядних посилок, тобто в своєму категоріальному світі. Але це не можна назвати повноцінною дискусією, воно являє собою внутрішній захист кожної з систем окремо. З точки зору структуралізму, це – настільки ж аналогічна дія світоглядних систем, як і їх створення. Причина неймовірно низької ефективності світоглядних дискусій полягає у високому ступені задовільності семіотичних моделей, їх структурної рівності та інваріантності фундаментальних посилок. Це призводить до того, що навіть при конструктивній дискусії світоглядів вона перетворюється в дискусію про мову, знаки та категорії.

Розширення семіотичного простору стало можливим за рахунок накопичення різнорідних авторитетних суджень, існуючих самих по собі в філософській думці як деяких вільних смислових одиниць. Найцінніші філософеми і судження, що з'явилися в доступній для огляду історії філософії, не зникають з поля зору сучасних мислителів, навіть якщо вони

¹ Фейєрабанд, П. (2018). Против метода. Очерк анархистской теории познания. *FAQ по реальности*. <<http://realfaq.ru/uploads/epistemologicheskij-anarhizm/txt03.htm>> (2018, листопада, 29).

не погоджуються з думками сучасників і попередників. Філософія Баруха Спінози і Джорджа Берклі може не знайти сьогодні прямих послідовників, але їх філософські конструкції запущені в світову думку як допустимі категорії, як можливі судження. Таких думок накопичилося досить багато, і вони дуже різноманітні в джерелах своєї авторитетності: релігія, наука, філософія, життєва мудрість, і т.п.

Також і сучасна культура збагачена безліччю відсилань і зв'язків між епохами, філософами, світоглядами. Ситуація, семіотичного моделювання, виявлена бурхливим розвитком шкіл думки повинна бути проаналізована нами як новий параметр епістемологічного простору. ХХ століття продемонструвало можливість користуватися напрацюваннями попередніх поколінь, що сформувалися семіотичними одиницями культури і мислення для того, щоб будувати свою модель світу. Цих суперечливих моделей світу може бути безліч, і майже всі вони можуть знайти своє обґрунтування в широкому полі сучасних соціальних смислових знаків. Свобода регулювання «друзів» в соціальних мережах є хорошою ілюстрацією загального положення свободи створення власної семіотичної реальності. При цьому кожен з adeptів тієї чи іншої моделі не тільки не зустрічає дієвих заперечень своїй картині світу, а й щодня засвідчується в її теоретичній і практичній істинності. Не може існувати і фактів, які б їй суперечили, так як вона фіксує і формує свої власні факти. Більш того, за свідченням відомого американського психіатра Томаса Саса, людина може вигадати собі почуття і пережити його, вигадати собі хворобу і хворіти на неї.¹ Американський філософ науки Пол Фейєрабенд в середині ХХ століття просував ідею епістемологічної необхідності двох принципів: так званого принципу «проліферації» і принципу «неспівмірності». Проліферація стимулює винахід і розмноження різноманітності теорій і концепцій, несумісних з домінуючими теоріями. Тобто саме те, що вже мало місце в області психології, але тоді ще оцінювалося негативно. П. Фейєрабенд практично пропонував дати свободу розробки своїх власних концепцій для самого широкого кола професійних вчених і любителів, хоч би абсурдними і дикими вони не здавалися. Від репресій з боку наукового співтовариства їх повинен був захищати постульований «принцип неспівмірності». В ньому було зазначено, що теорії неможливо якісно порівнювати одну з одною через відсутність генеральної метаконцепції.

Прагнення до єдиного нормативного формату семіотичної реальності (парадигмального тоталітаризму) позбавить нас важливого свідоцтва про те, що інші моделі світоуявлення доставляють не менше задоволення, і в своєму континуумі можуть бути також засвідчені, ніж наші власні. П. Фейєрабенд про це писав так: *«Гіпотези, що суперечать підтвердженням теоріям, доставляють нам свідоцтва, що не можуть бути отримані ніяким іншим способом»*.²

У цьому контексті співвіднесення світоглядних позицій між собою втрачає класичну опозиційність. Світогляд «А» в ситуації можливості безлічі семіотичних моделей не має шансів виштовхнути світогляд «Б» за рамки нормативної правоти, здорового глузду або соціальної прийнятності, як це було в Середні століття або Новий час. Воно виштовхує його лише зі свого власного смислового і знакового континууму, тобто повертає ситуацію на вихідну точку дискусії, коли обидва семіотичних простори співіснують в рамках одного великого категоріального світу.

Розмірковуючи про плюральність семіотичного моделювання в термінах особистісної ідентифікації М.В. Тлостанова підкреслює: *«Зрушення у напрямку до прикордонної множинної ідентичності означає і необхідність навчитися забувати все те, чого нас вчили колись, звільнитися від тих розумових програм, які були нав'язані нам освітою, культурою, середовищем, яка відмічена повсюдно імперським розумом»*.³ Виходячи з вищесказаного, ми можемо зробити прогноз про загальне ослаблення конкуренції світоглядів, градусі їх взаємної критики та принциповості їх дискусій. Можливість обговорюваного моделювання впливає нову мотивацію в антропологічні дослідження сприйняття світу.

¹ Сас, Т. (2010). *Миф душевной болезни*. Москва: Академический Проект, 119.

² Фейєрабенд, П. (2018). Против метода. Очерк анархистской теории познания. *FAQ по реальности*. <<http://realfaq.ru/uploads/epistemologicheskij-anarhizm/txt03.htm>> (2018, листопада, 29).

³ Тлостанова, М.В. (2010). Человек в поисках идентичности. *Вопросы социальной теории: научный альманах*, IV, 216. DOI: <<https://iphra.ru/uplfile/root/biblio/vst/2010/10.pdf>>. (2018, листопад, 29).

References:

1. Gartman, N. (2004). *Jestetika*. [Aesthetics]. Kyiv: Nika-Centr. [in Russian].
2. Karasik, V.I. (2012). Lingvosemioticheskoe modelirovanie cennostej. [Lingvosemiotic modeling of values]. *Politicheskaja lingvistika*, 1 (39), 43-50. DOI: <<http://philology.ru/linguistics1/karasik-12.htm>>. (2018, November, 29). [in Russian].
3. Krasnopol'skaja, A.P. (2015). Stanovlenie mnozhestvennoj identichnosti i principy kommunikativnoj racional'nosti [The formation of multiple identities and the principles of communicative rationality] *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta kul'tury i iskusstv*, 5 (67), 109-116. DOI: <<https://cyberleninka.ru/article/n/stanovlenie-mnozhestvennoj-identichnosti-i-printipy-kommunikativnoy-ratsionalnosti>>. (2018, November, 29). [in Russian].
4. Morris, Ch. (1983). *Osnovaniya teorii znakov. Semiotika* [The foundations of the theory of signs. Semiotika] Moscow: Raduga. [in Russian].
5. Nicshe, F. (2015). *Utrennjaja zarja, ili Mysli o moral'nyh predrassudkah*. [Morning Dawn, or Thoughts of Moral Prejudice]. Moscow: Azbuka. [in Russian].
6. Svas'jan, K.A. (2010). *Problema simvola v sovremennoj filosofii (Kritika i analiz)*. [The problem of character in modern philosophy (Criticism and analysis)]. Moscow: Alma Mater. [in Russian].
7. Sas, T. (2010). *Mif dushevnoj bolezni*. [Myth of mental illness]. Moscow: Akademicheskij Proekt. [in Russian].
8. Teslinov, A. (2009). *Konceptualnoe proektirovanie slozhnyh reshenij*. [Conceptual design of complex solutions]. SPb: Piter. [in Russian].
9. Tlostanova, M.V. (2010). Chelovek v poiskah identichnosti. [Man in search of identity]. *Voprosy socialnoj teorii: nauchnyj almanah* [Issues of social theory: scientific almanac]. IV, 191-217. DOI: <<https://iphras.ru/uplfile/root/biblio/vst/2010/10.pdf>>. (2018, November, 29). [in Russian].
10. Fejerabend, P. (2018). Protiv metoda. Ocherk anarhistskoj teorii poznaniya [Against the method. Essay on the Anarchist Theory of Knowledge]. *FAQ po real'nosti*. [Reality FAQ]. <<http://realfaq.ru/uploads/epistemologicheskij-anarhizm/txt03.htm>> (2018, November, 29). [in Russian].
11. Shpet, G. (2005). *Mysl' i Slovo. Izbrannye trudy*. [Thought and Word. Selected Works]. Moscow: ROСПJeN. [in Russian].